

Direktoratet for IKT og fellestjenester i høyere utdanning og forskning (Unit)

Deres ref.

Vår ref.
20/308-1/OKV

Dato
11.05.2020

Innspill til ny digitaliseringsstrategi i UH-sektoren

Språkrådet takker for muligheten til å komme med innspill til ny digitaliseringsstrategi i UH-sektoren. Vi ønsker at følgende blir vektlagt i den nye strategien:

1 Språk i digitale løsninger

Digitaliseringsstrategien bør legge til rette for utvikling av nye digitale verktøy for studenter og ansatte i undervisning, forskning, formidling og administrasjon. Disse verktøyene må være tilgjengelige på norsk (og i tillegg på fremmedspråk som engelsk der det er relevant). Det vil være i tråd med norsk språkpolitikk og framlegget til [språklov og tilhørende stortingsmelding](#).

De overordnede IT-arkitekturprinsippene for offentlig sektor legger til grunn at digitale tjenester bør være tilgjengelige på målgruppens språk. [I tillegg blir det lagt til grunn at tjenester i statlig sektor skal være tilgjengelige på både bokmål og nynorsk](#). Vi ber om at digitaliseringsstrategien gjør dette kravet eksplisitt i sin omtale av nye digitale tjenester.

2 Deling og gjenbruk av data

Den nye strategien må videreføre og styrke UH-sektorens innsats for å samle, dele og legge til rette for gjenbruk av offentlige data, jf. målbildet for data og infrastruktur i den nåværende strategien, Digitaliseringsstrategi for offentlig sektor 2019–2025, og arbeidet med «orden i eget hus».

2.1 Data om språkvalg i undervisning, forskning og formidling

Data i UH-sektoren er fremdeles fragmenterte og burde være lettere tilgjengelige. Det gjelder bl.a. data om språkvalg i undervisning, forskning og formidling. Institusjonene og sektoren som helhet må ha oversikt over hvilke språk som brukes i ulike situasjoner (pensum, forelesninger, forskningsartikler osv.) på ulike nivåer (bachelor, master, ph.d.), for å kunne gjennomføre sine vedtatte språkstrategier og rapportere på relevante krav som er nevnt i KDs

tildelingsbrev. Skal UH-sektoren kunne ta sitt sektoransvar for å utvikle norsk fagspråk, må den ha lett tilgang til data om språkvalg.

Data om språkvalg kan hentes fra flere kilder, f.eks. Cristin og pensumhåndteringsverktøyet Leganto. Men det er viktig at én organisasjon i UH-sektoren får ansvaret for å forvalte og tilgjengeliggjøre slike data på ett sted, forslagsvis Unit i Felles datakatalog.

Universitets- og høyskolerådet (UHR) og Språkrådet har nylig meldt inn behovet for automatisk innhøsting og rapportering av data om språkvalg til Unit.

2.2 Tekstdata og taledata

UH-sektoren produserer og forvalter store mengder tekstdata og taledata. Disse dataene kommer fra ulike kilder:

- tekstkorpus og talekorpus som forskningsdata fra ulike forskningsprosjekter
- administrative tekster, både på norsk og fremmedspråk (nettsider, referat fra administrative møter, saksbehandling osv.)
- fagtekster fra undervisning
- flerspråklige termlister
- videoopptak av forelesninger

Disse språkdataene bør i størst mulig grad gjøres allment tilgjengelige for gjenbruk både i forskning og utvikling.

Utvikling av nye digitale tjenester og språkteknologiske produkter (f.eks. automatiske oversettelser, prateroboter, kunstig intelligens) krever store mengder språkdata som grunnlagsressurs. UH-sektoren forvalter norsk fagspråk og spiller derfor en særlig viktig rolle som leverandør av slike språkdata.

Imidlertid er deling av språkdata fra UH-sektoren i dag i liten grad koordinert og systematisert, selv om det er tilrettelagt for deponering i f.eks. [Språkbanken](#). Derfor bør man i digitaliseringsstrategien peke på mulighetene og utfordringene ved deling av språkdata fra UH-sektoren.

2.3 Data fra arbeidet med begrepskoordinering

En forutsetning for gjenbruk av data er felles forståelse av dataenes betydning. Det innebærer harmonisering av sentrale begreper. Ansvaret for begrepsarbeid bør plasseres hos én organisasjon i UH-sektoren, fortrinnsvis Unit. Skal kravene i gjeldende regelverk og framlegget til ny språklov kunne oppfylles, må termene registreres på både bokmål og nynorsk og gjøres lett tilgjengelige i en egnet løsning, f.eks. Felles begrepskatalog (del av Felles datakatalog).

Språkrådet og Digitaliseringsdirektoratet har utviklet flere forvaltningsstandarder som støtter dette begrepsarbeidet.

Resultatene av begrepsarbeidet kan også gjenbrukes i utvikling av språkteknologiske løsninger, se punkt 2.2. over.

3 Mållovsrapportering og automatisk innhøsting

Store deler av UH-sektoren er underlagt målloven og må rapportere årlig om bruk av bokmål og nynorsk i utadrettet virksomhet. Den nye digitaliseringsstrategien bør legge til rette for automatisk mållovsrapportering for UH-institusjonene. En automatisk rapporteringsløsning bør lages i samarbeid med Nasjonalbiblioteket, som allerede har erfaring med å utvikle *Målfrid*, et verktøy som høster inn tekst fra offentlige nettsider og skiller mellom bokmåls- og nynorsktekster. Det vil effektivisere arbeidet både for UH-institusjonene og Språkrådet.

4 Kompetanse i digitalisering og språkteknologi

Språkrådet ser at det mangler kompetente fagfolk som kan utvikle norskspråklige løsninger og produkter innenfor språkteknologi. Det samme gjelder norske minoritetsspråk og norsk tegnspråk. Digitaliseringsstrategien bør spesifisere hvordan UH-sektoren skal ta ansvar for å utdanne fagfolk med den kompetansen som trengs i utvikling av norsk språkteknologi – både til eget bruk og for å dekke fremtidig behov i resten av samfunnet.

Vi ønsker lykke til i det videre arbeidet med strategien.

Vennlig hilsen
Nina Teigland
seksjonssjef

Ole Kristian Våge
seniorrådgiver

Brevet er elektronisk godkjent og sendes uten underskrifter.

Mottakere:

Direktoratet for IKT og
fellestjenester i høyere
utdanning og forskning (Unit)